

**BELGISCHE SENAAAT****ZITTING 1986-1987**

6 MEI 1987

**Ontwerp van wet tot opheffing van de artikelen  
387 en 390 van het Strafwetboek inzake  
overspel**

**VERSLAG**

**NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE  
JUSTITIE UITGEBRACHT  
DOOR Mevr. RIFFLET-KNAUER**

Dit ontwerp werd aangenomen door de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 25 juni 1984. Het werd overgezonden naar de Senaat, waar het op 14 januari en 11 februari 1987 door de Commissie werd besproken.

Volgens de indiener van het voorstel heeft het hoofdzakelijk tot doel de strafrechtelijke sanctie op overspel op te heffen. Overspel wordt immers door de samenleving niet langer als een misdrijf aangevoeld. Het parket seponceert heel wat zaken betreffende overspel en indien er toch vervolgd wordt en een veroordeling uitgesproken wordt, is het vonnis uitermate mild.

De Commissie voor de herziening van het Strafwetboek heeft in haar advies trouwens gepleit voor de opheffing van de bedoelde artikelen.

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : de heren Lallemant, voorzitter; J. A. Bosmans, Cerexhe, Collignon, Cooreman, de Clippele, de dames Delruelle-Ghobert, De Pauw-Deveen, de heren Didden, Egelmeers, Henrion, mevr. Herman-Michielsens, de heren Minet, Moureaux, Pataer, Remacle, mevr. Staels-Dompas, de heren Van In, Van Rompaey, Weckx en Willemsens.

2. Plaatsvervangers : mevr. Coorens, de heren Falise, J. Gillet, Seeuws, mevr. Thiry, de heren Vanderborght, Van Grembergen, en mevr. Rifflet-Knauer, rapporteur.

3. Andere senatoren : mevr. Aelvoet en de heer Vaes.

**R. A 13040****Zie :****Gedr. St. van de Senaat :**

543 (1986-1987) : N° 1.

**SENAT DE BELGIQUE****SESSION DE 1986-1987**

6 MAI 1987

**Projet de loi abrogeant les articles 387 et 390  
du Code pénal en matière d'adultère**

**RAPPORT**

**FAIT AU NOM DE LA COMMISSION  
DE LA JUSTICE  
PAR Mme RIFFLET-KNAUER**

Le présent projet a été adopté par la Chambre des Représentants le 25 juin 1984. Transmis au Sénat, il a été discuté en Commission de la Justice le 14 janvier et le 11 février 1987.

Selon l'auteur de la proposition, l'objectif essentiel est l'abrogation de la sanction pénale de l'adultère. Il n'est en effet plus considéré comme un délit par la société. Le parquet classe sans suite de nombreuses affaires d'adultère et s'il y a malgré tout des poursuites et qu'une condamnation est prononcée, la peine est extrêmement légère.

La Commission pour la révision du Code pénal a d'ailleurs préconisé dans son avis l'abrogation des articles en question.

Ont participé aux travaux de la Commission :

1. Membres effectifs : MM. Lallemant, président; J. A. Bosmans, Cerexhe, Collignon, Cooreman, de Clippele, Mmes Delruelles-Ghobert, De Pauw-Deveen, MM. Didden, Egelmeers, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Minet, Moureaux, Pataer, Remacle, Mme Staels-Dompas, MM. Van In, Van Rompaey, Weckx et Willemsens.

2. Membres suppléants : Mme Coorens, MM. Falise, J. Gillet, Seeuws, Mme Thiry, MM. Vanderborght, Van Grembergen, et Mme Rifflet-Knauer, rapporteur.

3. Autres sénateurs : Mme Aelvoet et M. Vaes.

**R. A 13040****Voir :****Document du Sénat :**

543 (1986-1987) : N° 1.

Aangezien overspel vaak wordt aangevoerd om de echtscheiding te vragen, moet dus worden uitgekeken naar een nieuwe procedure om overspel te kunnen vaststellen.

### ALGEMENE BESPREKING

Uit de bespreking blijkt dat er een ruim akkoord bestaat over het beginsel om overspel buiten het bereik van de strafwet te brengen.

Een lid vraagt of de opheffing van de strafrechtelijke sanctie op overspel niet noodzaakt tot de herziening van artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek, dat aan de echtgenoten de plicht tot getrouwheid oplegt.

Een lid is er niet van overtuigd dat de sanctie op overspel gelijk staat met de sanctie op het niet naleven van de getrouwheidsplicht. Die getrouwheidsplicht blijft bestaan en het niet naleven van die plicht kan bestraft worden met echtscheiding op grond van bepaalde feiten. In het burgerlijk recht wordt dus niets gewijzigd.

Een lid meent dat artikel 3 een sanctie bevat die doeltreffender is dan het behoud van het overspel in het Strafwetboek.

Een lid is het volledig eens met het onttrekken van overspel aan het strafrecht. Hij vindt de huidige procedure abnormaal : sommige rechtbanken zijn overstelpt met een groot aantal overspeldossiers waarmee slechts één enkel doel wordt nagestreefd, namelijk het verkrijgen van de echtscheiding op basis van een « de plano », d.w.z. zonder dat andere bewijzen moeten worden geleverd door middel van getuigen of anderszins. Principeel moet volgens hem een andere en veel eenvoudiger formule worden gevonden.

Een lid heeft moeilijkheden met het begrip overspel zoals dat in de rechtspraak gehanteerd wordt en vraagt of het juist is dat dit begrip enkel betrekking heeft op een voltrokken seksuele gemeenschap.

Dat lid is van oordeel dat indien overspel wordt beschouwd als een daad van ontrouw, die aangevoerd kan worden als reden voor een echtscheiding, het onaanvaardbaar is overspel anders te beoordelen dan andere daden van ontrouw die qua intensiteit even ver of zelfs verder gaan.

Hij meent dat het meer algemene begrip van « zware beledigingen » hier beter zou passen.

Een ander lid is het eens met deze opmerking en betreurt dat de tekst van artikel 3 het bij het traditionele begrip van overspel houdt. Volgens hem zou in artikel 1016bis van het Gerechtelijk Wetboek dit begrip vervangen moeten worden door het begrip ontrouw. Hij voegt eraan toe dat ontrouw evengoed bestaat in het geval van homoseksuele betrekkingen.

Daarop wordt geantwoord dat het begrip overspel volgens het Hof van Cassatie kan worden omschreven als een schending van de plicht tot getrouwheid tussen echtgenoten. Een man die een homoseksuele betrekking aanknoopt, is volgens de rechtsleer zeker schuldig aan overspel.

Cependant, l'adultère restant un motif fréquemment invoqué pour demander le divorce, il est nécessaire dès lors de prévoir une nouvelle procédure permettant de le constater.

### DISCUSSION GENERALE

La discussion fait apparaître un large accord sur le principe de la dépénalisation de l'adultère.

Un commissaire pose la question de savoir si l'abrogation de la sanction pénale de l'adultère n'entraîne pas une révision de l'article 213 du Code civil qui impose aux époux le devoir de fidélité.

Un membre n'est pas convaincu que la sanction de l'adultère soit la sanction du devoir de fidélité. Ce devoir de fidélité est maintenu et peut être sanctionné par le divorce pour cause déterminée. Donc au niveau du droit civil, rien n'est modifié.

Un commissaire estime que l'article 3 contient une sanction plus efficace que le maintien de l'adultère dans le Code pénal.

Un commissaire fait remarquer qu'il se rallie entièrement à la dépénalisation de l'adultère et il constate que la procédure actuelle est aberrante : certains tribunaux sont submergés par un très grand nombre de dossiers d'adultère, dont la production n'a qu'un seul but, obtenir le divorce sur base d'un « de plano », c'est-à-dire sans qu'il soit requis de produire d'autres moyens de preuves par témoins ou autrement. Il estime que sur le plan du principe il faut trouver une autre formule beaucoup plus simple.

Un membre estime que la notion jurisprudentielle de l'adultère lui pose des problèmes et demande s'il est exact que la définition d'adultère se limite à la notion d'union sexuelle achevée.

Ce membre estime que si cet acte est considéré comme un acte d'infidélité de telle sorte qu'on peut l'invoquer comme motif pour un divorce, il est inacceptable qu'il soit jugé autrement que d'autres actes d'infidélité dont l'intensité est identique ou même plus forte.

Il estime que la notion plus générale « d'injure grave » serait plus adéquate.

Un autre membre marque son accord avec cette réflexion et déplore donc que le texte de l'article 3 concerne la notion traditionnelle d'adultère. Il estime qu'à l'article 1016bis du Code judiciaire cette notion devrait être remplacée par celle d'infidélité. Il fait en outre remarquer que l'infidélité existe aussi en cas de relations homosexuelles.

Il est répondu que la notion d'adultère peut, selon la Cour de cassation, être définie comme une violation des devoirs de fidélité des époux. Est-ce qu'un homme qui a une relation homosexuelle, commet selon la doctrine, un adultère ? La réponse est certainement positive.

Een lid stelt voor in de discussie ook de wetsvoorstellen te betrekken die rechtstreeks of zijdelings met hetzelfde probleem te maken hebben.

Het voorgelegde ontwerp werd in de Kamer ingediend om de overbelasting, veroorzaakt door het grote aantal rechtszaken, in te dijken. Het lid meent dat oplossingen worden gezocht voor de symptomen, maar dat aan de grond van het probleem voorbij wordt gegaan. Hij wijst erop dat veel personen huwen zonder de gevolgen van hun daad te overzien. Zou niet best worden overwogen in het Burgerlijk Wetboek het instituut « verlovings » in te voeren ? Thans leven de jongeren samen om, hetzij na een paar jaren te huwen, hetzij uit elkaar te gaan.

Hij meent dat overspel niet noodzakelijk thuishoort in het Strafwetboek, wat nog niet betekent dat overspel goedgekeurd moet worden. Het instituut van het huwelijk moet in stand worden gehouden en overspel mag niet worden toegelaten, laat staan aangemoedigd.

Indien een huwelijk geen stand houdt, moet de wetgever voor het probleem een oplossing aanreiken waarbij de partijen zo weinig mogelijk schade lijden.

Een ander lid kan instemmen met de gedachte dat praktische oplossingen moeten worden gezocht voor de instandhouding van het instituut van het huwelijk, maar hij vraagt zich af of dat probleem nu aan de orde dient te staan.

Wat daarentegen in de huidige discussie wel van belang is, is de vraag of de afschaffing van de echtscheiding op grond van bepaalde feiten overwogen wordt.

Een lid verklaart dat verschillende vrouwenorganisaties tegen het penalisieren van overspel gekant zijn. Men begrijpt niet waarom overspel nog bestraft wordt. Aangezien geen enkel lid gekant is tegen het beginsel van de depenalisering, moet worden nagegaan hoe het bewijs van overspel zal worden geleverd. Het wetsvoorstel van de heer Henrion voorziet enkel in de opheffing van de artikelen 387 en 390 van het Strafwetboek en niet in de vaststelling van overspel bij gerechtsdeurwaarder.

Uit de discussie over deze procedure blijkt dat er op een aantal punten wel enige vrees bestaat.

Een lid herinnert er aan dat de meeste rechtbanken een onderscheid maken tussen een « de plano » en andere verzoeken tot echtscheiding. Het lid vraagt dan ook of het beginsel van « de plano » behouden blijft wanneer het overspel uitsluitend binnen de sfeer van het burgerlijk recht valt.

Een ander lid stelt vast dat de Kamer in feite een combinatie van Strafwetboek en Gerechtelijk Wetboek tot stand heeft gebracht. Hij meent dan ook dat een rechtbank die beschikt over een vaststelling bij gerechtsdeurwaarder, de zaak « de plano » kan behandelen. Theoretisch is er in dit opzicht niets veranderd, zo besluit het lid.

De eerste spreker merkt op dat de bewijsvoering een probleem blijft vormen, omdat men de vraag moet beantwoorden of die vaststelling beschouwd dient te worden als een gewone getuigenis.

Un membre propose de joindre à la discussion les propositions de loi qui, directement ou indirectement, ont trait au même problème.

Le projet en discussion a été déposé à la Chambre afin de diminuer la surcharge des affaires judiciaires. Il estime qu'on cherche des solutions pour les symptômes mais qu'on évite de parler du fond du problème. Il remarque que beaucoup de personnes se marient sans en connaître les conséquences. Ne faudrait-il pas envisager l'introduction de l'institution des fiançailles dans le Code civil ? Actuellement, les jeunes cohabitent pour, soit se marier après quelques années, soit se séparer.

Il estime que l'adultère ne doit pas nécessairement être repris dans le Code pénal ce qui n'implique pas qu'il faut l'approuver. L'institution du mariage doit être respectée et l'adultère ne peut être autorisé, voire être encouragé.

Si un mariage ne tient plus, il faut que le législateur cherche une solution afin que le problème puisse être résolu avec le moins de mal possible.

Un autre membre peut se rallier à l'idée qu'il faut chercher des solutions pratiques pour préserver l'institution familiale mais il pose la question de savoir s'il faut examiner le problème maintenant.

Par contre il est évident que, pour le débat actuel, il est important de savoir si la suppression du divorce pour cause déterminée, est envisagée.

Un membre déclare que plusieurs organisations féminines s'opposent à la pénalisation. En général, on ne comprend pas pourquoi l'adultère peut encore être pénalisé. Puisqu'aucun membre ne s'oppose au principe de la dépénalisation, il faut se poser la question de savoir comment la preuve de l'adultère peut être faite. La proposition de loi déposée par M. Henrion ne prévoyait que l'abrogation des articles 387 et 390 du Code pénal, sans régler le constat d'adultère par huissier de justice.

La discussion sur cette procédure fait apparaître des craintes diverses.

Un membre rappelle que la plupart des tribunaux font une distinction entre le « de plano » et les autres demandes de divorce. Le membre demande dès lors si le principe du « de plano » est maintenu dès que l'adultère se place exclusivement dans le cadre du droit civil.

Un membre constate que la Chambre introduit en réalité une combinaison entre le Code pénal et le Code judiciaire. Le membre estime que, lorsque le tribunal disposera d'un constat d'huissier de justice, il pourra prononcer le « de plano ». Le membre estime qu'en principe, rien n'est changé sur ce point.

Le premier intervenant estime qu'il reste un problème de preuve puisqu'il faut répondre à la question de savoir si le constat doit être considéré comme un simple témoignage.

Nog een ander lid zegt dat een vaststelling bij gerechtsdeurwaarder niet gelijkgesteld mag worden met een vonnis van de correctionele rechtbank. In feite zal die vaststelling vergeleken kunnen worden met het dossier dat aan de rechtbank wordt gegeven nadat de klager zijn klacht heeft ingetrokken. Daaruit volgt dus dat de rechter de mogelijkheid behoudt tot afweging van de vaststelling en van de juiste draagwijdte ervan.

De tweede spreker stelt vast dat de oplossing die de Kamer voorstelt in verband met de vaststelling van overspel, niet zeer geslaagd is. Hij merkt op dat artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek de mogelijkheid biedt van een snelle echtscheiding de plano. Door dit ontwerp goed te keuren zal men artikel 229 feitelijk opheffen : er blijft evenwel nog steeds artikel 231, volgens hetwelk overspel met getuigen bewezen moet worden wanneer het om grove beledigingen gaat.

Brengt men overspel buiten het bereik van het strafrecht, dan moet men toch steeds een beroep kunnen blijven doen op artikel 229 dat voorziet in een korte procedure, terwijl rechtszaken met getuigenverhoor tot tamelijk hoge gerechtskosten leiden (ten minste 20 000 à 40 000 frank).

Een ander lid merkt op dat de strafvordering in zijn arrondissement vrij lang aansleept. Hij is voorstander van een regeling waarbij overspel wordt beschouwd als een burgerrechtelijk misdrijf waaraan geen strafsancie is verbonden. Het komt er echter op aan te weten hoe dat burgerrechtelijk misdrijf vastgesteld moet worden. De oplossing van de Kamer is wellicht niet zo goed, maar wat kan men in de plaats daarvan voorstellen ?

Een lid vindt dat overspel op een eenvoudige en gemakkelijke wijze vastgesteld zou moeten worden : de rechtzoekenden mogen niet worden afgeschrikt door de hoge kosten. Daarom is spreker tegen de vaststelling bij gerechtsdeurwaarder.

Die zienswijze wordt gedeeld door een ander lid dat vreest dat de hele zaak daardoor gecommmercialiseerd zou raken.

Een lid is gekant tegen het inschakelen van een gerechtsdeurwaarder en merkt op dat volgens het ontwerp de gerechtsdeurwaarder vergezeld moet zijn van een officier of een agent van gerechtelijke politie. Kan men het niet gewoon houden bij een proces-verbaal, opgesteld door die officieren of agenten van gerechtelijke politie, zonder dat de gerechtsdeurwaarder moet optreden ?

Een ander lid merkt op dat in verband met die vaststelling een inhoudelijk probleem aan de orde moet komen. De eerbiediging van de privacy en de eisen inzake bewijsvoering staan hier immers lijnrecht tegenover elkaar. Hij meent dat aan die eisen voldoende tegemoetgekomen wordt, maar dat de volgende vier vragen beantwoord moeten worden :

1° De bewijskracht van het proces-verbaal opgesteld door een gerechtsdeurwaarder : gaat het om een authentieke akte of om een gewoon document dat slechts geldt tot het tegendeel is bewezen (volgens het lid is het dat laatste) ?

Un autre membre estime qu'en effet, on ne peut pas assimiler un constat d'huissier de justice à un jugement du tribunal correctionnel. En réalité, le constat d'huissier sera comparable au dossier qui est remis au tribunal après que le plaignant a retiré sa plainte. Il en résulte donc que le juge conservera une possibilité d'appréciation du constat et sa portée exacte.

Le deuxième intervenant estime que la solution proposée par la Chambre quant au constat de l'adultère, n'est pas très heureuse. Il fait remarquer que l'article 229 du Code civil donne la possibilité d'arriver d'une façon rapide à un divorce de plano. En votant le projet de loi on abrogera dans les faits l'article 229 : il restera l'article 231 où l'adultère doit être prouvé par des témoins dans le cadre de la notion d'injure grave.

Si on supprime la pénalisation, il faudrait quand même pouvoir recourir à l'application de l'article 229 qui prévoit une procédure de courte durée alors que les affaires avec audition de témoins impliquent des frais de justice assez élevés (minimum 20 à 40 000 francs).

Un autre membre fait remarquer que dans son arrondissement la procédure pénale connaît une durée assez longue. Il est partisan d'un système qui prévoit que l'adultère soit considéré comme un délit civil sans sanction pénale. Le problème est de savoir comment ce délit civil doit être constaté. La solution de la Chambre n'est peut être pas la meilleure, mais quelle autre solution peut-on proposer ?

Un membre estime que le constat d'adultère devrait être fait d'une manière simple et facile : les gens ne peuvent pas être découragés par les frais. C'est la raison pour laquelle le membre s'oppose au constat fait par un huissier.

Cet avis est partagé par un membre qui craint qu'une certaine « commercialisation » pourrait en être la conséquence.

Un membre opposé au recours à l'huissier de justice, fait remarquer que le projet prévoit que l'huissier doit être accompagné par un officier ou par un agent de police judiciaire. Est-ce qu'on ne pourrait pas se limiter à un simple procès-verbal dressé par ces officiers ou agents de police judiciaire, sans l'intervention d'un huissier ?

Un membre fait remarquer qu'à propos du constat un problème de fond doit être soulevé. Il y a conflit entre le respect de la vie privée et les exigences en matière de preuves. Il estime que ces exigences sont suffisamment rencontrées sous réserve de quatre questions :

1° Le problème de la force probante du procès-verbal dressé par l'huissier : s'agit-il d'un acte authentique, ou d'un simple document qui ne fait foi que jusqu'à preuve contraire (ce qui est le sentiment du membre) ?

2° Volgens de ontwerp-tekst moet de gerechtsdeurwaarder vergezeld worden door een officier of een agent van gerechtelijke politie. Verder in de tekst is er sprake van « assistance » (in het Nederlands : « aanwezigheid »). Zullen die twee begrippen in de praktijk van elkaar onderscheiden worden ? Quid indien de gerechtsdeurwaarder niet vergezeld wordt door een officier of een agent van gerechtelijke politie ? Houdt het begrip « assistance » in dat de agent of de officier van gerechtelijke politie het proces-verbaal moet ondertekenen ? (Een commissielid merkt op dat de Nederlandse en de Franse tekst niet overeenstemmen : het woord « aanwezigheid » heeft immers niet dezelfde inhoud als « assistance »).

3° Dient bij elke vaststelling opnieuw een verzoekschrift te worden ingediend ?

4° Wat betekenen de woorden « om de nodige vaststellingen te doen die wijzen op overspel » ? Kan de gerechtsdeurwaarder volstaan met de vaststelling van de materiële aanwezigheid of mag hij overgaan tot andere opsporingen en ondervragingen ?

Een lid antwoordt daarop het volgende :

1. Op dit ogenblik stelt de gerechtsdeurwaarder in zeer vele gevallen het overspel vast. Het lid maakt evenwel voorbehoud over de procedure waarin artikel 3 voorziet;

2. De politie moet meewerken aan de vaststelling;

3. Het lid meent dat een tweede verzoekschrift niet nodig is : de gerechtsdeurwaarder heeft immers tot taak op te treden tot de vaststelling haar doel heeft bereikt. Slaagt hij er de eerste keer niet in het overspel vast te stellen, dan moet hij een nieuwe poging doen.

4. Het lid is niet gekant tegen de formulering « de nodige vaststellingen ».

Als antwoord op diezelfde vragen merkt de vertegenwoordiger van de Minister op dat artikel 3 (regeringsamendement) door de Commissie verworpen werd, maar als amendement van de heer Suykerbuyck in de openbare vergadering werd aangenomen. Hij wijst erop dat een vaststelling van overspel ingrijpt in de privacy van de betrokkenen en dat daarom een procedure vereist is. Hij merkt op dat de gerechtsdeurwaarder het overspel zal vaststellen bij proces-verbaal en niet bij authentieke akte. De gerechtsdeurwaarder moet vergezeld zijn van een agent of officier van gerechtelijke politie, die niet mag meewerken aan de vaststelling. Die agent of officier mag geen proces-verbaal opstellen, noch een proces-verbaal ondertekenen.

Ingeval het overspel niet kan worden vastgesteld, zo volgt hij, moet opnieuw een verzoekschrift worden ingediend : daarin moeten alle nuttige inlichtingen worden vermeld, d.w.z. het tijdstip, de datum, enz.

Wat de « de nodige vaststellingen » betreft, mag de gerechtsdeurwaarder de betrokkenen niet ondervragen, maar kan hij hun verklaringen optekenen die zij vrijwillig hebben

2° Selon le texte, l'huissier doit être accompagné et assisté. Est-ce que dans la réalité une distinction sera faite entre les deux notions ? Quid si l'huissier n'est pas accompagné d'un officier ou d'un agent de police judiciaire ? Est-ce que la notion d'assistance implique que l'agent ou l'officier de police judiciaire doit signer le procès-verbal ? (Un commissaire fait remarquer que les textes français et néerlandais ne correspondent pas : la notion d'assistance n'a pas le même sens que la notion « aanwezigheid »).

3° Est-ce qu'à chaque constatation, il faut introduire une nouvelle requête ?

4° Que signifient les mots « pour y procéder aux constatations nécessaires révélant l'adultère » ? Est-ce que l'huissier doit se limiter à constater la présence matérielle ou est-ce qu'il peut s'engager à d'autres recherches ou interrogations ?

En réponse aux questions posées, un membre répond ce qui suit :

1. Actuellement, dans un très grand nombre de cas, la constatation d'adultère est faite par un huissier. Le membre formule des réserves quant à la procédure prévue à l'article 3;

2. Le policier doit participer aux constatations;

3. Le membre estime qu'une deuxième requête ne sera pas nécessaire : la mission qui a été confiée aux huissiers est de faire constatation jusqu'au moment où il aboutit : si un premier constat a échoué, il doit continuer son travail.

4. Le membre ne s'oppose pas aux termes « constatation nécessaire ».

En réponse à ces mêmes questions, le représentant du Ministre fait remarquer que l'article 3 (amendement du Gouvernement) avait été rejeté en Commission, mais adopté sous la forme d'un amendement déposé en séance publique par M. Suykerbuyck. Il déclare qu'un constat d'adultère interfère dans la vie privée des personnes concernées et qu'une procédure est dès lors nécessaire. Il fait remarquer que le constat par huissier se fera par procès-verbal et non pas par un acte authentique. L'huissier sera accompagné par un agent ou un officier de police judiciaire qui ne pourra pas participer au constat; l'agent ou l'officier de police judiciaire ne fera aucun procès-verbal ni ne signera un procès-verbal.

Il déclare qu'en cas d'échec de constatation, une nouvelle requête sera nécessaire : la requête contient tous les renseignements utiles, c'est-à-dire qu'elle doit préciser le temps, la date etc.

En ce qui concerne les « constatations nécessaires », l'huissier ne peut pas interroger les personnes impliquées mais peut noter leurs déclarations faites en toute liberté,

afgelegd. De gerechtsdeurwaarder mag kasten openen, andere kamers bekijken, enz.

De Minister wijst erop dat de officier of de agent van gerechtelijke politie alleen optreedt om de gerechtsdeurwaarder te beschermen zodat die zijn taak kan uitvoeren.

Een lid is van oordeel dat een oplossing gevonden moet worden voor de bevoegdheden van de gerechtsdeurwaarder op het tijdstip van de vaststelling. De rechtspraak zal trouwens die begrippen nader omschrijven. Thans mag een officier van politie een gebouw binnentreden met een huiszoekingsbevel waarmee hij documenten in beslag kan nemen. Mag een gerechtsdeurwaarder dat ook? In ieder geval mag hij geen brieven openen. Hij meent dat een gerechtsdeurwaarder kasten mag openen die op slot zijn en mag vaststellen dat het bed op twee plaatsen warm werd bevonden. Zijn opdracht kan evenwel niet verder reiken dan die van een huiszoekingsbevel. De Minister verklaart dat de gerechtsdeurwaarder niets in beslag mag nemen.

Een commissielid vraagt of het niet mogelijk is om, nadat overspel uit het Strafwetboek gelicht zal zijn, een nieuwe inhoud te geven aan het begrip « grove beledigingen » die volstaan om de echtscheiding te vorderen. Hij denkt onder meer aan de vaststelling van bepaalde feiten, zoals de aanwezigheid van voldoende kleding voor verscheidene dagen.

Een ander lid zegt dat zulks geen twijfel lijdt. Hij merkt ook op dat de vaststelling dat iemand samenleeft met een persoon van hetzelfde geslacht een grove belediging kan zijn. Uit de aard van het samenwonen kan men al dan niet een vermoeden van overspel afleiden. Een homoseksuele relatie wordt in ieder geval beschouwd als een grove belediging. De rechter zal moeten afwegen of het gaat om overspel, grove belediging of een neutrale relatie.

Een lid merkt op dat het voorstel van wet ingediend in de Kamer, alleen voorzag in de opheffing van de artikelen 387 en 390 van het Strafwetboek inzake overspel. Artikel 3 werd ingevoegd tijdens de behandeling in de openbare vergadering. Indien de Commissie de bedoelde artikelen wil doen opheffen, zo vervolgt hij, moet men de tekst overgezonden door de Kamer ongewijzigd goedkeuren. Zou een amendement op artikel 3 worden aangenomen, dan valt te vrezen dat overspel in het Strafwetboek behouden blijft.

De indiener van het oorspronkelijk voorstel merkt op dat België een van de weinige landen is waar overspel nog steeds een strafbaar feit is. Procedurekwesties mogen echter een aanpassing van het Strafwetboek niet in de weg staan.

### BESPREKING VAN DE ARTIKELEN

Artikel 1 wordt zonder bespreking aangenomen met 15 stemmen, bij 1 onthouding.

Artikel 2 wordt zonder bespreking aangenomen door de 16 aanwezige leden.

Over artikel 3 wordt een lange bespreking gehouden die een aantal verduidelijkingen oplevert.

Een lid wenst de vermoedelijke kostprijs te kennen van de voorgestelde procedure.

l'huissier peut ouvrir les armoires, regarder dans les autres chambres, etc.

Le Ministre constate que l'officier ou l'agent de police judiciaire ne sert qu'à la protection de l'huissier afin que celui-ci puisse faire son travail.

Un membre estime qu'il faut résoudre le problème des pouvoirs de l'huissier au moment de la constatation. La jurisprudence précisera ces notions. Actuellement l'officier de police peut entrer dans un immeuble avec un mandat de perquisition qui lui permet de saisir des documents. Il pose la question de savoir si l'huissier peut saisir des documents? Il n'a en tout cas pas le pouvoir d'ouvrir la correspondance. Il lui semble qu'un huissier peut ouvrir les armoires fermées à clef et peut constater les soi-disant places chaudes dans le lit. Le mandat qui lui est confié ne peut excéder les pouvoirs que donne un mandat de perquisition. Le Ministre déclare que l'huissier ne pourra pratiquer aucune saisie.

Un commissaire pose la question de savoir si on ne peut pas imaginer qu'après la dépénalisation, il s'instaure une conception plus large de l'injure grave suffisante pour demander le divorce. Par exemple après le constat de certains faits comme la présence des vêtements nécessaires pour plusieurs jours.

Un autre membre déclare que ceci ne fait aucun doute. Il fait remarquer que le constat que quelqu'un vit avec une personne du même sexe peut constituer une injure grave. La nature de la cohabitation permettra de faire ou de ne pas faire la présomption d'adultère. Une relation homosexuelle est en tout cas considérée comme une injure grave. Le juge appréciera le procès-verbal pour constater s'il s'agit d'adultère, d'injure grave ou d'une relation neutre.

Un membre fait remarquer que la proposition de loi déposée à la Chambre, ne prévoyait que l'abrogation des articles 387 et 390 du Code pénal en matière d'adultère. L'article 3 a été ajouté en séance publique. Le membre déclare que, si la Commission souhaite l'abrogation des articles susmentionnés, il sera nécessaire d'adopter le texte tel qu'il a été voté à la Chambre; si l'on accepte un amendement à l'article 3, on peut craindre que l'adultère ne soit maintenu dans le Code pénal.

L'auteur de la proposition initiale observe que la Belgique est un des seuls pays où l'adultère est encore un délit pénal. Les difficultés de procédure mises en évidence ne doivent pas empêcher la modernisation du Code pénal.

### DISCUSSION DES ARTICLES

L'article 1<sup>er</sup> est adopté sans discussion par 15 voix et 1 abstention.

L'article 2 est adopté sans discussion par les 16 membres présents.

L'article 3 est l'objet d'une longue discussion qui permet une série d'éclaircissements.

Un membre désire connaître le coût probable de la procédure proposée.

Een ander lid antwoordt dat het verzoekschrift opgesteld zal worden door een advocaat die betaald zal moeten worden door de verzoeker, zoals ook het optreden van de gerechtsdeurwaarder betaald zal moeten worden. De honoraria van advocaten zijn vrij. De tarieven voor een gerechtsdeurwaarder daarentegen staan vast. Hun prestatie kan op 3 000 frank worden geraamd.

Een lid voegt eraan toe dat bij de huidige stand van zaken de verzoeker de gerechtskosten zal moeten betalen (3 000 tot 5 000 frank).

Vervolgens vraagt een lid of het woord « echtgenoot » enkel op mannen slaat.

Men antwoordt hem dat het een algemene term betreft die dus op mannen zowel als op vrouwen betrekking heeft.

Een lid herinnert eraan dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers erop aangedrongen heeft dat het onderzoeksterrein van de gerechtsdeurwaarder zou worden beperkt.

De voorzitter verklaart dat de rechter daarover zal beslissen en het onderzoeksterrein eventueel zal beperken : hij zal met name aanduiden welke plaatsen mogen worden binnengegaan.

Een lid vraagt wat wordt bedoeld met het voornaamwoord « hij » in de zin « kan hij... verzoeken » in het voorgestelde artikel 1016bis, vierde lid. Hij vraagt eveneens tot welke rechtbank de verzoeker zich moet wenden.

Een lid is van oordeel dat het woord « hij » naar de verzoeker verwijst en zeker niet naar de voorzitter van de rechtbank.

Deze interpretatie wordt bevestigd door verscheidene leden.

Wat betreft de vraag tot welke rechtbank men het verzoek moet richten (bijvoorbeeld : de echtgenoot woont in een bepaald gerechtelijk arrondissement, maar het overspel heeft plaats in een ander arrondissement), is het zo dat de verzoeker zich kan wenden tot de rechtbank van eerste aanleg van zijn arrondissement; de voorzitter van die rechtbank zal constateren dat de gerechtsdeurwaarder geen vaststellingen kan doen en verwijzen naar de rechter bevoegd voor de plaats van het overspel. De verzoeker kan zich eventueel onmiddellijk wenden tot een rechter van het arrondissement waar het overspel geacht wordt plaats te hebben.

Een lid legt er de nadruk op dat de gerechtsdeurwaarder en de voorzitter van de rechtbank alleen bevoegd zijn voor hun eigen arrondissement.

Een ander lid merkt op dat men rekening moet houden met de term « eveneens » : wanneer de verzoeker de plaatsen niet kent waar de vaststellingen kunnen worden gedaan, kan hij zich bij verzoekschrift richten tot verschillende voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg.

Een lid vraagt of de indieners niet de bedoeling hadden de klemtoon te leggen op het feit dat men zich bij verzoekschrift kan richten tot de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van verschillende plaatsen. Indien men het verzoek alleen mag richten tot de voorzitter van een welbepaalde plaats, en niet tot de voorzitters van andere plaatsen, kunnen

Un autre membre répond que la requête sera faite par un avocat et que celui-ci devra être honoré par le requérant comme l'intervention d'un huissier. Les honoraires d'avocat sont libres. En ce qui concerne les huissiers, leurs tarifs sont fixés. On peut estimer leur intervention à 3 000 francs.

Un membre ajoute que dans l'état actuel des choses, le requérant devra payer les frais de justice (3 à 5 000 francs).

Ensuite, un membre demande si la notion « époux » se réfère uniquement au sexe masculin.

Il lui est répondu qu'il s'agit d'un terme générique et qu'il vise donc autant les hommes que les femmes.

Un membre rappelle que la Chambre des Représentants a insisté pour que le champ d'investigation d'huissier soit limité.

Le président déclare que le juge décidera et limitera éventuellement ce champ d'investigation : il indiquera par exemple les lieux qui peuvent être visités.

Un membre demande ce qui est visé par le pronom « il » dans la phrase « il peut demander... » à l'alinéa quatre de l'article 3. Il demande également à quel tribunal le requérant doit s'adresser.

Un membre estime que le mot « il » se réfère au requérant, certainement pas au président du tribunal.

Cette interprétation est confirmée par plusieurs membres.

Quant à la question de savoir à quel tribunal il faut adresser la requête (par exemple : l'époux habite dans un arrondissement judiciaire mais l'adultère a lieu dans un autre), le requérant peut s'adresser au tribunal de première instance de son arrondissement; le président du tribunal de première instance constatera que l'huissier ne peut faire des constatations et qu'il doit s'en référer au juge compétent pour le lieu de l'adultère. Le requérant peut éventuellement s'adresser immédiatement à un juge de l'arrondissement où l'adultère est supposé avoir lieu.

Un membre insiste sur le fait que l'huissier et le président du tribunal ne sont compétents que pour leur propre arrondissement.

Un autre membre remarque qu'il faut tenir compte du terme « également » : quand le requérant ne connaît pas les lieux où les constatations peuvent être faites, il peut s'adresser par requête à différents présidents de tribunaux de première instance.

Un membre se demande si les auteurs n'avaient pas l'intention de souligner qu'on peut s'adresser par requête au président du tribunal de première instance de plusieurs lieux différents. Si on s'adresse par requête à un président d'un tribunal défini, sans qu'on puisse s'adresser à un autre président d'un autre lieu, les personnes visées peuvent prendre

de geviseerde personen voorzorgsmaatregelen nemen. De term « eveneens » beklemtoint dat men zich tot verschillende rechtbanken kan wenden.

Een lid meent dat deze interpretatie de juiste is.

Een ander lid vraagt dan ook dat de tekst zou worden gewijzigd met het oog op een grotere duidelijkheid. Hij stelt voor :

« 1° aan het slot van het tweede lid van artikel 1016bis toe te voegen de woorden « van de plaatsen waar de vaststellingen kunnen worden gedaan »;

2° de tweede volzin van het vierde lid van hetzelfde artikel te doen vervallen. »

Het amendement word verworpen met 16 stemmen tegen 1 stem, bij 2 onthoudingen.

Een lid stelt dan voor om de tekst te verduidelijken, zonder hem te wijzigen, door van de tweede volzin van het vierde lid een afzonderlijk lid te maken.

Dit voorstel wordt eenparig aangenomen.

Een lid stelt bij amendement voor :

« in het vierde lid van artikel 1016bis te doen vervallen de woorden « vergezeld van een officier of een agent van gerechtelijke politie. »

Hij stelt eveneens voor het daarop volgende lid te wijzigen en het te vervangen door de volgende tekst :

« de deurwaarder kan een beroep doen op een officier of een agent van de gerechtelijke politie, indien hem de toegang tot een bepaalde plaats wordt belet. De bijstand van de officier of van de agent van gerechtelijke politie is kosteloos. »

Hij trekt zijn amendement in nadat een lid er de aandacht op gevestigd heeft dat wie in een woning wil binnengaan rond 5 uur 's ochtends, altijd vergezeld moet zijn van een agent van gerechtelijke politie.

Artikel 3 wordt aangenomen met 15 tegen 2 stemmen, bij 2 onthoudingen.

Het ontwerp van wet in zijn geheel wordt aangenomen met 16 stemmen, bij 3 onthoudingen.

Dit verslag is goedgekeurd bij eenparigheid van de 13 aanwezige leden.

De Rapporteur,  
M. RIFFLET-KNAUER.

De Voorzitter,  
R. LALLEMAND.

leurs précautions. Le terme « également » veut accentuer le fait qu'on peut s'adresser à plusieurs tribunaux.

Un membre estime que cette interprétation est exacte.

Un autre membre demande dès lors que le texte soit modifié pour le rendre plus clair. Il propose :

« 1° d'ajouter « des lieux où pourront être faites des constatations » à la fin du deuxième alinéa de l'article 3.

2° de supprimer la deuxième phrase du quatrième alinéa du même article. »

L'amendement est rejeté par 16 voix contre 1, et 2 abstentions.

Un membre propose alors de clarifier le texte sans le changer mais de séparer la deuxième phrase du quatrième alinéa.

Cette proposition est adoptée à l'unanimité.

Un membre suggère encore oralement l'amendement suivant :

« supprimer à l'alinéa 4 de l'article 1016bis, les mots : « accompagné d'un officier ou d'un agent de police judiciaire. »

Il propose également de modifier l'alinéa suivant et de le remplacer par le texte qui suit :

« l'huissier peut faire appel à un officier ou à un agent de la police judiciaire si l'accès d'un lieu déterminé lui est refusé. L'assistance de l'officier ou de l'agent de la police judiciaire est gratuite. »

Il retire son amendement après qu'un membre ait fait valoir que, si on veut pénétrer dans une maison vers cinq heures du matin, il faut nécessairement être assisté par un agent de police judiciaire.

L'article 3 est adopté par 15 voix contre 2 et 2 abstentions.

L'ensemble du projet de loi a été adopté par 16 voix et 3 abstentions.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 13 membres présents.

Le Rapporteur,  
M. RIFFLET-KNAUER.

Le Président,  
R. LALLEMAND.